

Umetnost

L. Šušmelj: Kobanski motivi. Trideset izvirnih linorezov. Maribor 1940. Samozaložba.

Mladi slikar si je v pričujočem delu nadel težko nalogo, z grafičnimi sredstvi opisati del slovenske zemlje, ki je bil do danes dokaj neznan. Res je, da mu pri tem priskoči v pomoč zanimivost motiva samega, ker, kar je neznano, je dostikrat tudi zanimivo, vendar je naloga, dojeti zemljo v njeni bistveni, notranji podobi ter le to prenesti na trideset podob, izredno težak problem. Priznati je treba, da se ga je lotil Šušmelj z veliko voljo in ljubeznijo, da pa je bil program, kar se tiče kvalitete te grafične zbirke, preobsežen in pretežak za mladega umetnika.

V tridesetih linorezih je Šušmelj skušal pokazati podobo kobanske zemlje in človeškega življenja, ki je zvezano z njo. Nekako to, kar je napisal sam v uvodu. In v resnici vidimo pred seboj podobe krajev, kmetov, njihovega dela, usodnosti človeškega življenja (pri čemer mislim na list »Večerna pesem«), vasi, kjer ni hiše, da ne bi »naleteli na bebca ali na rahitično obbolele otroke« (Uvod), usodno podobo kotla za kuhanje žganja s pomembnim naslovom: »Veseli dnevi« itd. Kakor potuje Šušmelj po kobanski zemlji ter si beleži vse te pojave, tako ima tudi njegova umetnost le zapisujoč značaj. Mislim na skromna sredstva, s katerimi Šušmelj večinoma obdeluje slikarski predmet. Nekaj svetlih lis — in predmet stopi iz brezobličnosti temne ploskve pred gledalca. To je naposled značilno za delo mnogih grafikov, vendar ima pri Šušmelju ta negativen značaj, da svetloba večkrat ni smotrno uporabljena (n. pr. Pri Urbanu), da je predmet v svoji funkciji do umetnine kot organizma nejasen in razdrobljen. Druga napaka Šušmeljevih listov je težka miselna prvina, ki je sploh značilna za Šušmeljevo delo. Spominjam se njegovih oljnatih slik! Za dosego neke misli, ki je — žal — dostikrat literarna, žrtvuje Šušmelj obliko in barvo. Zato je njegovo delo nekam medlo in tako, kakršne so ustvaritve maniristov. Ni je razlike med vsebino in obliko, kadar gre za kvaliteto slike, o obeh odloča umetnikov genij. Šušmelj po navadi pozabi na drugo, kar je za slikarja velika napaka. Tudi marsikateri list v tej knjigi boleha za pomanjkanjem oblikovnega ogrodja, brez katerega se posebno še pri grafiki brezobličje vrača v brezobličje. Šušmelj bi morda storil pametneje, ko bi mesto tridesetih listov izdal le polovico, toda to obdelano s čisto slikarskega gledišča. Ne najdem smisla (namreč umetnostnega) n. pr. »Domačemu prazniku«, še manj kompozicionalno natrpanemu »Delu«, ali neizrazitemu značaju »Bebcev«. List »Večerna pesem« je v mnogočem značilen za vse te liste. Skupina na levi je circulus vitiosus — je sicer miselno (literarno) neoporečna — toda umetnostno nedopustna. Ali je »Križ« res podoba recimo »Michelangela v malem«, domačega »malerja Martina Jagarja«? Res dobre in uspele so tiste podobe, kjer se Šušmelj omeji na resnično slikarsko gledanje. Tu ponavadi z zelo skromnimi sredstvi izoblikuje podobe krajev, vasi itd. Večinoma so to predmeti, ležeči globoko v dolini.

Knjigi manjka stvarno kazalo.

Dr. S. Mikuž.